

14e jaargang

nummer 6

juli 1978

DAAD
EN
GEDACHTE

**orgaan gewijd aan de problemen
van de zelfstandige arbeidersstrijd**

*Bij elke bijzondere handeling
gaat het denken aan het doen
vooraf. Bij het handelen van
klassen of massa's blijkt de
betekenis van het handelen
pas achteraf. Hier gaat de
daad vooraf aan het begrip.*

Theo Maassen

DAAD EN GEDACHTE

ORGAAN GEWIJD AAN DE PROBLEMEN
VAN DE ZELFSTANDIGE ARBEIDERSSTRIJD

Geen vaste abonnementsprijs

De uitgave zal worden bekostigd uit *vrijwillige bijdragen*

Red. en adm.: Schouw 48-11, Lelystad

Postgiro 307695

HET VERSCHIL TUSSEN DE BEWEGING DER ARBEIDERS EN DE ARBEIDERSBEWEGING

Hoe, zo werd ons onlangs gevraagd, moet het begrip *zelfstandige arbeidersstrijd* in feite worden verstaan? Is er ook sprake van een *niet-zelfstandige arbeidersstrijd*? Zo ja, wat is dan het verschil tussen de ene en de andere strijdvorm?

Ons antwoord luidt, dat tot de *zelfstandige arbeidersstrijd* al die, met welk oogmerk dan ook, door arbeiders ondernomen akties kunnen worden gerekend die *niet* door de een of andere, hetzij sociaal-ekonomische, hetzij politieke organisatie zijn voorbereid, die niet met een "druk op de knop" door dit soort organisaties op gang zijn gebracht, die niet door deze of dergelijke organisaties worden geleid, noch daarvan daarwerkelijke steun ontvangen 1).

De zogenaamde "wilde" staking - in Groot-Brittannië aangeduid met de veel juistere term van "onofficiële staking" - is het meest voorkomende en derhalve ook het meest genoemde voorbeeld van zulk een aktie, maar op geen stukken na het enige en niet eens het oudste. Er zijn vele soorten of anders gezegd vele vormen van zelfstandige arbeidersstrijd. Sinds het ontstaan van de moderne arbeidersklasse, dat wil zeggen zolang er sprake is van loonarbeid, heeft men steeds zelfstandige arbeidersaktie kunnen waarnemen.

Inderdaad, dat arbeiders zelfstandig optreden is allesbehalve een verschijnsel van onze tijd. Het deed zich reeds voor toen het kapitalisme nog in de kinderschoenen stond, namelijk bij de akties der machinevernielers,

1) Wij spreken met opzet van *daadwerkelijke* steun. Daarmee is bepaald wat anders gemeend dan de vrijblijvende sympathiebetuigingen aan dergelijke akties waaraan een zeker soort groepen zich soms te buiten gaat en die veelal verre van een steun te betekenen, integendeel de zelfstandige strijd blijken te benadelen.

waarop het begrip "staking" bepaald niet van toepassing was. In het verleden echter vormde de zelfstandige arbeidersstrijd een uitzondering, in onze tijd daarentegen is hij tot de regel gaan behoren. Vroeger traden de arbeiders in de regel niet zelfstandig op en hun autonome (d.w.z. zelfstandige) akties - hoe talrijk op zichzelf soms ook - waren de uitzonderingen die deze regel bevestigden. Als regel toch geldt het *algemene*, niet het *bijzondere*. Het algemene sluit allerm minst het bijzondere uit, het staat tot het bijzondere in zekere getalsverhouding. Waarmee men nu te maken heeft is dit, dat in de loop van de jaren de getalsverhouding tussen zelfstandige en niet-zelfstandige arbeidersakties zodanig is gewijzigd, dat het eens bijzondere tot het algemene is geworden en dat wat eenmaal algemeen was nu bijzonder is.

Met de konstatering echter dat de zelfstandige arbeidersakties dusdanig in aantal zijn toegenomen is nog niet alles gezegd. Er moet aan worden toegevoegd, dat met deze vermeerdering van hun *kwantiteit* zich tevens een *kwantiteitsverandering* heeft voltrokken. Niet enkel de hoeveelheid autonome arbeidersakties is sterk gewijzigd, maar ook de betekenis daarvan.

Zoals nu het wezen van de armoede slechts als tegenstelling van de rijkdom kan worden verstaan - omdat men niet van armoede kan spreken waar de rijkdom niet bestaat en niet van rijkdom waar de armoede is opgeheven - zo kan de betekenis van de autonome arbeidersstrijd slechts worden begrepen wanneer men zich rekenschap geeft van datgene waardoor hij zich van de niet-autonome onderscheidt

Het verschil bestaat allereerst hieruit, dat de niet-zelfstandige strijd altijd *v ó ó r*, de zelfstandige daarentegen per definitie *d ó ó r* de arbeiders wordt gestreden. Het is een verschil dat zich onmiddellijk aandient. Wanneer de een of andere vakbond een staking uitroept, dan is de gang van zaken doorgaans aldus, dat afgezien van het - overigens door de vakbondsbestuurders geregelde - posten tegen onderkruipers, aan de stakers praktisch géén aktieve rol wordt toebedeeld. Zij moeten afwachten in hoeverre de bond al dan niet resultaat zal boeken met een "wapen" dat niet zelden schoorvoetend en met tegenzin door de vakbonds-bureaucratie wordt gehanteerd 2).

Op dit - aan de onderhandelingstafel te bereiken - resultaat als zodanig oefenen de arbeiders geen invloed uit. Zij hebben slechts het "demokratische", dat wil zeggen formele recht zich er achteraf al dan niet akkoord mee te verklaren. Gebeurt het laatste, wordt hetgeen de bestuurders bekokstoofden door de leden als onvoldoende gebrandmerkt, dan gaan de bestuurders opnieuw naar de onderhandelingstafel, voor zover zij er althans niet in slagen, op welke manier dan ook, de misnoegde arbeiders de overtuiging op te dringen dat "er waarlijk niet meer te halen valt". De arbei-

-
- 2) Wij schrijven hier "wapen" - tussen aanhalingstekens - omdat de staking voor de vakbeweging niet zozeer een strijdmiddel dan wel een dreigmiddel is: het mes dat voor zover het wordt getrokken niet in het hart van de tegenstander doch in het hout van de onderhandelingstafel wordt geplant. Dit verklaart ook waarom de "moderne vakbeweging" hier te lande ten tijde van haar ontstaan smalend over "stakingsgymnastiek" heeft gesproken toen zij zich nadrukkelijk afzette tegen spontane strijdvormen.

ders zijn - volgens de "spelregels" - tot passiviteit veroordeeld. Dat komt er dan op neer dat de stakers thuis zitten en eindelijk eens tijd vinden om voor hun vrouw de keuken op te schilderen of wel in het buurtcafé hun tijd stukslaan met klaverjassen. Gaat het een enkele keer om een door de bond georganiseerde bedrijfsbezetting 3) dan verandert er in beginsel weinig. Er wordt niet in het buurtcafé maar in de fabriek geklaverjast 4).

Deze schildering is vanzelfsprekend een versimpeling, maar een die het wezen der situatie geen geweld aandoet. Dat die situatie, in het bijzonder de passiviteit van de arbeiders, een bedreiging vormt voor het moreel valt gemakkelijk in te zien. Dat kan, wanneer er een nogal mager compromis uit de bus is gekomen, in het voordeel van de bestuurders werken. Want een voorstel van hun kant om de staking op te heffen zal dan op niet zoveel tegenstand meer stuiten. Het kan, wanneer de aktie een voor de bond belangrijke inzet heeft en deze een halsstarrige persoon of direktie tegenover zich vindt met wie of waarmee langdurig moet worden touwgetrokken, voor de bond ook een gevaar opleveren. Toen in 1952 de Algemene Nederlandse Agrarische Bedrijfsbond (voorloper van de huidige Voedingsbond) een prestige- en slijtageslag leverde met wijlen direktor Feike de Boer van de Groningse zuivelfabriek "De Ommelanden" heeft daarom de ANAB- bestuurder Sake van der Ploeg (toen stakingsleider, thans burgemeester van Oude Pekela) al het mogelijke gedaan om de tot staking opgeroepen zuivelarbeiders met allerlei "indianenspelletjes" bezig te houden 5). Ze dienden bezig te worden gehouden - zoals kleuters bezig worden gehouden - omdat ze niet zelf bezig waren.

De spontane en zelfstandige arbeidersakties vertonen een volstrekt ander beeld. Van enige passiviteit van de betrokkenen is daarbij geen sprake. Integendeel, zij vervullen een hoogst aktieve rol. Inplaats van thuis te zitten of af te wachten wat anderen doen handelen de arbeiders zélf.

- Zij kiezen een stakings- of strijtkomité uit hun eigen midden dat alle aktiviteiten moet koördineren;

- 3) De vakbeweging, die de staking als "het uiterste middel" beschouwt, staat tegenover de bedrijfsbezetting nog veel huiveriger en wilde daar aanvankelijk in het geheel niet aan omdat - zoals o.a. wijlen Henri Polak voor de oorlog een keer in zijn "Kroniek" in "Het Volk" betoogde - deze "in feite een aantasting vormt van het burgerlijke eigendomsrecht". Welbeschouwd denkt de vakbeweging daar in beginsel nog steeds zo over. Na de bezetting van de ENKA, door haar georganiseerd om een bezetting door de arbeiders op eigen houtje te voorkomen, verklaarde het NVV dat de leden nu niet moesten denken dat er bij iedere voorkomende gelegenheid bedrijven zouden worden bezet.
- 4) Wij hebben uiteraard niets tegen klaverjassen. Wij zijn er enkel op tegen het klaverjasspel als een *strijdvorm* te schetsen.
- 5) Tijdens de staking bij "De Ommelanden" heeft Sake v.d. Ploeg in het Groningse hotel "Frascati" waar hij zijn hoofdkwartier had gevestigd, tegenover een van onze geestverwanten ronduit verklaard, dat het om "bezighouden" ging en dat de door hem bedachte aktiviteiten voor de afloop van de staking nauwelijks betekenis hadden.

- z ij regelen de manier waarop, waar en door wie er zal worden gepost;

- z ij organiseren de inzameling van financiële steun, die het hun mogelijk moet maken hun aktie vol te houden;

- z ij stellen, in voorkomende gevallen, een tekst op waarin wordt meegedeeld waaróm zij tot de strijd besloten en z ij gaan daarmee de straat op om bij 't publiek, in eerste instantie bij andere arbeiders, begrip, sympathie en solidariteit te wekken;

- z ij formuleren gezamenlijk hun eisen;

- z ij spreken onderling af wie daarover met de direktie moeten praten en z ij steken opnieuw de koppen bij elkaar indien deze weigert hun afgevaardigden te ontvangen;

- z ij maken hun zienswijze op het ontstane konflikt aan de plaatselijke pers bekend;

- z ij zetten activiteiten op touw ter versterking van de door hen zelf beheerde en gecontroleerde stakingskas;

- z ij zorgen voor de uitkeringen die daaruit aan individuen of aan gezinnen moeten worden verstrekt;

- z ij beraadslagen over de middelen om tegenstribbelende bedrijfsleidingen op de knieën te dwingen;

- z ij steken wankelmoedigen gezamenlijk een hart onder de riem;

- z ij beleggen stakersvergaderingen waaraan 't stakingskomitè verantwoording moet afleggen, waarin suggesties worden besproken en waarin de besluiten vallen;

- z ij zorgen ervoor dat de postenden hun natje en droogje krijgen;

- z ij organiseren, als het om een staking met bedrijfsbezetting gaat, de proviandering van de bezetters en z ij zorgen in dat geval voor bedden en toiletbenodigdheden, voor een telefoonwacht en eventueel voor onderhoud van installaties, brandbeveiliging en wat dies meer zij;

- z ij beslissen over de vraag of, en zo ja hoe, hun aktie moet worden uitgebreid om meer effekt te sorteren;

- z ij verklaren de produkten van het bedrijf zo nodig "besmet" en treffen maatregelen om te voorkomen dat voorraden worden afgevoerd en in de distributie reken;

- z ij tenslotte bezinnen zich op wat hun te doen staat indien de direktie de hulp van de sterke arm mocht inroepen.

Uit deze in willekeurige volgorde opgesomde, voor de vuist weg gegeven, lang niet volledige, maar stuk voor stuk aan de *praktijk* ontleende opsomming blijkt al terstond, dat het verschil tussen de autonome en de niet-autonome arbeidersaktie *niet* hierin bestaat, dat er bij de eerste géén, bij de tweede daarentegen wél sprake zou zijn van organisatie. Wie zich - zoals bijvoorbeeld de "Vrij Nederland"-radakteur Igor Cornelissen - gekonfronteerd met de ene spontane aktie na de andere, naar aanleiding daarvan afvraagt of de proletarische strijd "succesvol zal kunnen zijn zonder organisatie", is het slachtoffer van een misverstand. Arbeiders die spontaan zélf in aktie komen omdat de traditionele organisatie hen in de kou laat staan handelen verre van ongeorganiseerd. Zij scheppen inplaats van de bestaande, op dat moment voor hetgeen zij beogen ondeugdelijk blijvende organisatie, een ándere.

De nieuwe, voor de traditionele in de plaats komende organisatie verschilt van de oude even grondig als een bouwvakarbeider of een lopende-

band-werker verschilt van de voorzitter of de sekretaris van de F.N.V.

Allereerst: het is niet deze organisatie die, zoals voorheen, de eenheid tot stand brengt of tracht te brengen, maar het is omgekeerd de eenheid waaraan deze organisatie haar ontstaan dankt. Niet de organisatie is de voorwaarde voor de eenheid, nee de eenheid is de voorwaarde voor de organisatie. Zonder eenheid, dat wil zeggen zonder dat de arbeiders van een bedrijf, van een bedrijfstak 6), van een bepaalde stad 7), van een gehele streek 8) of van een bepaald land 9) de eensgezinde wil hebben zich voor bepaalde eisen in te zetten of tegen bepaalde maatregelen in verzet te komen, is er van spontane en zelfstandige strijd geen sprake. Waar die niet is ontbreken uiteraard ook zijn verschijningsvormen.

Wij zeggen: zonder eensgezinde *strijdwil* is er geen sprake van zelfstandige strijd. Want de eenheid waaruit deze resulteert is géén ideologische eenheid. De arbeiders die tot gezamenlijke actie overgaan denken bepaald niet eender over het christendom of het humanisme, over Lenin of Mao Tse-toeng, over de hogepriesters in het Kremlin of de Paus van Rome, over de parlementaire democratie of het anarchisme. Over de meeste van die zaken zullen ze zowel tijdens als na hun actie verschillend *blijven* denken. Maar op een gegeven moment denken ze precies eender over de wanverhouding tussen de inhoud van hun loonzakje en de stijgende kosten van het levensonderhoud, over de snelheid van de lopende band, over dreigende ontslagen of over de prestatienormen en het stukloon. Dat ontdekken ze wanneer ze te hoop lopen, wanneer er zich plotseling groepen vormen waarin dit soort van dingen wordt besproken. Tijdens die verhitte gesprekken stijgt hun verontwaardiging, raken politieke en religieuze verschillen, onderling wantrouwen en persoonlijke ruzies en veten op de achtergrond en groeit hun verlangen iets te ondernemen. Als ze dan met z'n allen optrekken, als hun spontane "wilde" strijd er eenmaal *is*, wordt alles in 't werk gesteld om daarmee ook resultaat te behalen.

Niet zodra beginnen de zelfstandig optredende arbeiders, gedwongen door de noodzakelijkheden, hun eigen strijd te organiseren of er springt een tweede verschil met de traditionele, oude organisatie in het oog. Wat zij doen heeft niets uit te staan met het *oprichten* van *iets* waarbij men zich zou kunnen *aansluiten*, waarvoor *propaganda* zou dienen te worden gevoerd en wat door *ledenwerfaktie* zou kunnen groeien. Wat zij organiseren, dat zijn hun eigen *daden*, dat is hun praktisch handelen. Daarmee doende neemt hun zelfvertrouwen toe, wordt hun eenheid hechter, verdwijnt ieder gevoel van machteloosheid, rijpt het besef tot iets in staat te zijn, iets te kunnen doen.

Op hun nieuwe, hun eigen organisatie, die van de zelfstandige strijd, waarvan de vorm wordt bepaald door de praktische taken en de gegeven, steeds wisselende, omstandigheden, is dát van toepassing wat voor meer dan een halve eeuw Henriëtte Roland Holst eens over de massa-betoging heeft ge-

-
- 6) Bijvoorbeeld de Nederlandse metaalarbeiders in februari 1972.
 - 7) de A'damse arbeidersbevolking in febr. 1941; de arbeidersbevolking van de Poolse steden Gdynia en Szczecin in dec. 1970; de arbeidersbevolking van de Franse stad Sochaux in mei '68.
 - 8) Het Asturische mijnbekken in 1958 en 1962.
 - 9) De arbeiders in Oost-Duitsland in juni 1953; de arbeiders in Hongarije in de herfst van 1956.

schreven 10), namelijk dat zij die er aan deelnemen "worden samengesmolten tot een nieuw machtig lichaam waar nieuwe, bruisende kracht uitstijgt" en dat zij "verbaasd en verrukt hun eigen peilloos begeren, hun peilloze kracht en stoutmoedigheid ervaren" waardoor "het de eenling toeschijnt of aller kracht in zijn eigen hoofd en leden is gevaren".

Niets is minder waar dan een bewering als die van de Westduitse vakbondsbestuurder Hermann Grote, dat de geschiedenis zou bewijzen dat "wilde" stakingen slechts uiterst zelden enig sukses hebben behaald en dat het hierbij gaat om een strijdmethode met behulp waarvan de zege slechts zou kunnen worden behaald indien de tegenstander terstond ter aarde wordt geworpen 11). Wat de geschiedenis leert is vrijwel het tegendeel. Vele, vele malen heeft het zelfstandig optreden van de arbeiders tot spektakulaire overwinningen geleid. De autonoom strijdende arbeiders hebben herhaaldelijk dingen weten te bereiken die de klassieke organisaties niet bereiken konden, dingen ook waarvan de klassieke organisaties zelfs nimmer hebben durven (en willen) dromen. Men behoeft zich slechts de spontane aktie van de Nederlandse metaalbewerker te herinneren op het moment dat de Industriebond NVV door het vonnis van Mr. Stheeman vleugellam was gemaakt dan wel het optreden van de Britse mijnwerkers, spoorjongens en havenarbeiders tegen de beruchte wet op de Industriële Verhoudingen in 1972 (om hier maar twee voorbeelden te noemen uit een lange reeks) om dat in te zien.

Verre van een zwakke of, zoals ook wel beweerd is, primitieve strijdmethode te zijn, is de autonome arbeidersaktie er juist een die uitmunt door efficiency en door kracht. Daarin ligt dan ook de verklaring dat zij op zo'n grote schaal verbreiding heeft gevonden, dat zij tot het voor de hand liggende wapen der arbeiders is geworden, dat zij zich hoe langer hoe meer als de natuurlijke organisatievorm der arbeidersklasse manifesteert.

De *natuurlijke*, maar allerminst de permanente en ook daarin verschilt zij van de oude. De strijdkomite's der "wilde" stakingen hebben een tijdelijk karakter, zijn krachtens hun ontstaan aan een bepaalde strijd gebonden en zijn tot sterven gedoemd zodra deze strijd is afgelopen. Alle pogingen - in de regel niet door de arbeiders maar door enthousiaste idealisten ondernomen 12) - om dit soort organisaties na het beëindigen van een aktie (kunstmatig) in het leven te houden zijn op een mislukking uitgelopen. De reden ligt voor de hand en is feitelijk in het voorafgaande reeds aangegeven: niet zodra wordt een staking of bedrijfsbezetting opgeheven of het is ook gedaan met de onderlinge eenheid van de arbeiders waaruit deze akties werden geboren en die de onmisbare levensvoorwaarde ervoor vormde. Zo men er al in slaagt met kunst en vliegwerk hun bestaan nog enige tijd te rekken, doet zich het verschijnsel voor dat zij, doordat hun eigenlijke taak is weggevallen, zich op andere, doorgaans politieke of ideologische dingen richten, met het gevolg dat de inmiddels teruggekeerde verdeeldheid der arbeiders er juist nog door wordt verscherpt.

Er is dus geen enkele reden het mislukken van dergelijke pogingen te betreuren. De tijdelijkheid der nieuwe organisatie is niet een haar aan-

10) Henriëtte Roland Holst, "De strijdmiddelen der sociale revolutie", Amsterdam 1918, blz. 16.

11) Hermann Grote, "Der Streik", Keulen 1952, blz. 81.

12) Dat gebeurde bijvoorbeeld na een staking bij de Italiaanse bandenfabriek van Pirelli.

klevend *gebrek* maar onderstreept juist haar strijd karakter en het is dat strijd karakter, haar van de burgerlijke samenleving afwijkende structuur, wat de autonome bewegingen der arbeiders tot een reële macht maakt.

Soms, wanneer het om kortstondige akties in betrekkelijk kleine bedrijven gaat, valt het niet altijd even gemakkelijk die macht te onderkennen. Niettemin, de burgerlijke samenleving, die voor de gevaren die haar bedreigen steeds een bijzonder fijne neus heeft, weet deksels goed wat zij van het zelfstandig optreden der arbeiders moet denken en te verwachten heeft. De Amsterdamse advokaat mr. Ensing, die in 1955 de hoofdstedelijke belangen behartigde toen de zaak van een aantal, wegens deelneming aan een "wilde" staking ontslagen gemeentewerklieden diende voor een scheidsrecht, vergeleek hun optreden met "een revolutie", althans met "zoiets als een revolutie" dan wel "het begin daarvan". Zijn woorden hadden in wezen dezelfde strekking als de bekende uitspraak van Rosa Luxemburg, dat "achter iedere staking de veelkoppige draak van de sociale omwenteling schuilgaat" 13).

Hoe men dat moet verstaan kan aan niets beter worden gedemonstreerd dan juist aan de zelfstandige arbeidersstrijd. Zodra deze zich uitbreidt, zodra de frekwentie van autonome akties toeneemt, zodra die zelfstandige strijd een omvang bereikt waarbij de afzonderlijke autonome bewegingen van arbeiders tot de beweging der arbeiders worden, blijkt de zelfstandige arbeidersbeweging nog heel wat anders en nog heel wat méér te zijn dan zowel argeloze waarnemers als de er aan deelnemende arbeiders zich wel voorstellen. Dan blijkt het fundamentele onderscheid tussen de beweging der arbeiders en de (oude) arbeidersbeweging eerst recht en dan springen de konsekwenties ervan voor de proletarische strijd in het algemeen duidelijk in het oog.

13) Rosa Luxemburg, "Um das Koalitionsrecht", Gesammelte Werke 3, (Oost) Berlijn 1973, blz. 372.

A A N D E L E Z E R S

De vakantie maanden zijn altijd een beetje moeilijk. Je moet er rekening mee houden dat of deze of gene naar andere bestemmingen is vertrokken. Het is daarom al zo'n beetje regel geworden, dat wij in één der zomer maanden geen nummer van "Daad en Gedachte" laten verschijnen, maar dan een brochure uitgeven, die onze lezers gratis krijgen toegestuurd in de plaats van een gewoon nummer. Zo'n brochure kunnen we namelijk van tevoren reeds klaarmaken. Zo hebben onze lezers in de maand juni de brochure over de Oostduitse opstand van juni 1953 ontvangen. Dit mede omdat het die maand 25 jaar geleden was, dat daar de opstand uitbrak. Van deze brochure hebben we een grotere oplage gemaakt zodat er nog een ruime voorraad voor de verkoop is. Mocht iemand dus een liefhebber voor die brochure weten, dan kan hij hem naar ons adres verwijzen. Ook kunnen de lezers natuurlijk wat van die brochure in voorraad nemen om die dan weer te slijten. De brochure kost f 3,50 franko per post.

DE P.S.P. EN DE SOCIALISTISCHE STRIJD

Enige tijd geleden had een onzer vrienden een discussie met een P.S.P.-er. Daarna kreeg hij een aantal propagandageschriften toegestuurd. Naar aanleiding daarvan ontstond onderstaand artikel.

Wat ons bij het lezen van het materiaal van de P.S.P. is opgevallen is dat het volstaat met wensen en leuzen, maar gespeend is van elke werkelijkheidszin. We zullen dat met enkele voorbeelden aantonen. Overal in het materiaal lezen we, dat de P.S.P. een andere, wat zij noemt "socialistische" maatschappij wil. Bij het ijveren voor die andere maatschappij wijst zij elk geweld af. Dat houdt dan in, dat zij een tegenstandster is van elk arbeidersverzet dat niet geweldloos is. De konsekwentie daarvan is dat strijdende arbeiders, zoals bijvoorbeeld in de Oostduitse opstand van juni 1953 of in de Hongaarse revolutie van oktober/november 1956, op geen enkele morele steun (om van andere steun maar niet te spreken) kunnen rekenen. Dat echter niet alleen: wij zijn er haast van overtuigd dat de P.S.P. zonder meer tegenstandster is van elk arbeidersverzet in bolsjewistische landen. Zij immers noemt die landen "socialistisch". De strijd van de arbeiders in Oost-Duitsland en Hongarije moet zij dan wel zien als anti-socialistisch. Waar die landen (de Oostbloklanden, maar ook bijvoorbeeld Cuba, welks "socialistische opbouw" volgens de P.S.P. zou moeten worden gesteund) door ons worden gezien als staatskapitalistische landen, waar de onderdrukking even groot, zo niet groter is dan in de westerse kapitalistische landen en waar evenzeer sprake is van uitbuiting en meerwaardeproductie, moet het duidelijk zijn, dat er een wereld van verschil ligt tussen de opvattingen van de P.S.P. en die van "Daad en Gedachte". Natuurlijk, ook in de geschriften van de P.S.P. wordt gesproken over Marx en Engels. Teksten van Marx worden zelfs gebruikt. Maar jammer is helaas, dat men het *marxisme* niet kent. Zou de P.S.P. de marxistische analyse van het kapitalisme kennen, dan zou zij van de bolsjewistische landen niet zeggen dat ze "socialistisch" zijn. Het wezen van het kapitalisme is dat er meerwaarde wordt geproduceerd. Dat wil zeggen dat de arbeider méér produceert dan hij voor zijn arbeidskracht krijgt betaald. Het kapitalisme is dan ook gebaseerd op de loonarbeid. Zonder kapitalisme geen loonarbeid en zonder loonarbeid geen kapitalisme. Nu is er nog geen bolsjewist of P.S.P.-er geweest die heeft kunnen aantonen, dat er in Cuba of andere bolsjewistische landen géén loonarbeid bestaat. Waar onze opvattingen over het kapitalisme zo ver uit elkaar liggen, kan het niet anders of onze opvattingen over een socialistische maatschappij - en vooral over de verwezenlijking daarvan - moeten minstens evenzeer verschillen. Dat blijkt uit de geschriften van de P.S.P. dan ook overduidelijk.

Wat ons het meest tegen de borst stuit is het feit, dat in al de geschriften welke wij mochten ontvangen, de arbeiders totaal niet aan bod komen. Natuurlijk wordt er gesproken over "arbeiderszelfbestuur" en natuurlijk heeft men het over de "arbeidersbeweging". Maar met die arbeidersbeweging bedoelt de P.S.P. niets anders dan de zogenaamde arbeiderspartijen. Vandaar dan ook dat zij voorstandster is van een "links" eenheidsfront

"van alle arbeiderspartijen", dat "het parlement kan gebruiken als hulpmiddel in de strijd voor het socialisme" (zie "Grepn uit het actieprogramma", blz. 5). Als we nu naar het verleden van die zogenaamde arbeiderspartijen kijken, dan is het toch wel bijzonder naïef om van die partijen een strijd voor de socialistische samenleving te verwachten. Moet de P.S.P., die o zo geweldloos is, nu samen met de bolsjewiki ijveren voor het socialisme? Weet de P.S.P. dan niet dat de bolsjewiki niet eens maar meermalen op grote schaal strijdende arbeiders hebben afgeslacht? Denken we alleen maar aan Kroonstad in maart 1921, Oost-Duitsland in juni 1953, Hongarije in oktober/november 1956 en Tsjechoslowakije in augustus 1968. Moeten we ook de sociaaldemokraten zien als strijders voor 't socialisme? Hebben zij zich niet altijd als de felste verdedigers en beschermers van het kapitalisme opgesteld? Hadden ook zij niet hun "bloedhond" Noske in de Duitse revolutie en is de P.v.d.A. niet mede verantwoordelijk voor de politionele akties in Indonesië? Een bekend spreekwoord zegt: "Zeg me wie uw vrienden zijn en ik zal zeggen wie gij zijt". Welnu, als de P.S.P. de P.v.d.A. en de C.P.N. ziet als medestrijders voor het "socialisme", dan zegt ons dat genoeg over het "socialisme" van de P.S.P.

In de geschriften van de P.S.P. spelen de arbeiders geen enkele rol. Stakingen, bedrijfsbezettingen en andere vormen van arbeidersstrijd spelen in de opvattingen van de P.S.P. niet mee. En waar in een enkel geval wél over stakingen wordt gesproken, daar gaat de P.S.P. volkomen in de fout. In "20 Jaar P.S.P." wordt beweerd:

"Stakingen van NVV en konfessionele vakbeweging kwamen zelden voor. 'Wilde' akties, die meestal gesteund werden door de kommunistische Eenheids Vak Centrale en door 't Onafhankelijk Verbond van Bedrijfsorganisaties (OVV) waren veelal tot mislukking gedomd. Het aantal stakingsdagen zakte tot een ongekend minimum."

Over het optreden van de EVC en het OVB willen wij het nu niet hebben, ofschoon over die "steun" ook veel te zeggen zou zijn. Maar dat het aantal stakingsdagen zakte tot een "ongekend minimum" is een fabeltje, dat volkomen met de werkelijkheid in strijd is. Er is namelijk vóór de tweede wereldoorlog geen tijdperk geweest waarin er zoveel stakingen met zoveel verloren werkdagen waren als na de tweede wereldoorlog. Dat is niet zomaar een loze bewering (wij baseren ons liever op feiten), maar wordt bijvoorbeeld door onderstaand statistiek aangetoond, een statistiek die afkomstig is van het Centraal Bureau voor de Statistiek.

S T A K I N G E N I N N E D E R L A N D

jaar - aantal konflikten - gemiddeld aantal stakers - verloren werkdagen

1946	270	72.100	681.600
1949	116	14.300	289.400
1956	80	37.100	212.800
1960	121	75.400	467.400
1964	53	8.494	43.862
1965	60	23.213	54.607

Wij dagen de P.S.P. of wie dan ook uit om een vergelijkbaar aantal jaren van vóór de tweede wereldoorlog te noemen, waarin méér stakingen met méér stakers en méér verloren werkdagen voorkwamen. Het zal niet mogelijk zijn. Waarom beweert de P.S.P. dan iets dergelijks? Verdraait ze bewust de feiten? Dat geloven wij niet. De kwestie is alleen dat de P.S.P. de strijd voor meer loon en betere arbeidsvoorwaarden niet belangrijk vindt. Zij wil alleen maar de strijd voor een socialistische samenleving. En omdat zij de strijd voor direkte belangen niet belangrijk vindt verdiept zij zich er niet in. Zij *meent* inderdaad dat er vroeger meer strijd was dan na de tweede wereldoorlog. En dat vindt dan weer zijn verklaring in het feit dat er vroeger meer strijd was met een idealistische inslag. Of meer strijd kan je eigenlijk niet eens zeggen. Er waren meer betogingen en demonstraties waarin de arbeiders meeliepen. De 1-meibetogingen van bijvoorbeeld de SDAP brachten ook veel arbeiders op de been. De partijen (welke dan ook) zijn thans niet meer in staat de arbeiders voor een demonstratie de straat op te krijgen. Als de arbeiders al de straat op gaan is het in de regel een spontaan gebeuren en op initiatief van de arbeiders zelf en voor zaken die hen direkt raken. Noch voor een protest tegen de atoombom, noch voor een aktie tegen kerncentrales of tegen de oorlog in Vietnam (of waar dan ook) kon en kan men de arbeiders de straat op krijgen. Maar toen in juni 1966 de bouwbonden een bepaald percentage van het vakantiegeld van de bouwvakkers wilden inhouden, toen togen de verontwaardigde arbeiders meteen naar het uitbetalingslokaal. Jan Weggelaar vond er de dood door het politiegeweld en de volgende dag was de binnenstad van Amsterdam het toneel van heftige rellen. Het gewelddadig optreden van de arbeiders - als reactie op een poging tot diefstal van vakantiegeld en op de dood van Jan Weggelaar - was een doorn in het oog van alle idealistische partijen en groepen. CPN, PSP, PvdA en ook PROVO riepen om het hardst, dat zij er niets mee te maken hadden en distancieerden zich van het optreden der arbeiders.

De P.S.P. ziet het natuurlijk niet, maar juist dat zelfstandig optreden van de arbeiders, de spontane uitbarstingen, de "wilde" stakingen en bedrijfsbezettingen vormen een grotere bedreiging voor de bestaande maatschappelijke orde dan het idealisme van alle zogenaamde linkse partijen bij elkaar. En het zijn de "linkse" partijen en groepen, die wat dat betreft op hetzelfde kompas varen als de machthebbers. Het is een overbekend feit, dat er bibliotheken zijn volgeschreven over het zelfstandig optreden der arbeiders. Professoren, politici, sociologen, overheidsorganen, allemaal hebben ze wel onderzoeken gedaan en studies gewijd aan het verschijnsel van de "wilde" stakingen. Een aantal jaren terug verscheen daarover rapport op rapport. En niet alleen hier in Nederland, maar ook in de andere westerse kapitalistische landen. Natuurlijk allemaal met de bedoeling om inzicht in het verschijnsel van de "wilde" stakingen te krijgen en wegen te zoeken om die in te dammen. De partijen echter (en ook alle andere idealisten) klagen steen en been over het ontbreken van idealisme bij de arbeiders. Verwijten de arbeidersklasse alleen maar interesse te hebben voor materiële zaken. Hetzelfde nu doen ook de machthebbers. Ook zij verwijten de arbeiders hun materialisme. Ook zij klagen over het gebrek aan politiek bewustzijn en politieke interesse. Ook zij zouden de arbeiders graag wat idealistischer zien. Het idealisme is immers nog nooit een gevaar gebleken voor de maatschappelijke orde. Er zijn géén studies gewijd aan het verschijnsel van het idealisme. Ook verschenen daarover geen rapporten, omdat de heersende klasse te goed weet dat betogingen en demonstra-

ties in geen enkel opzicht het bestaande systeem aantasten. En werd in de bloeiperiode van de oude arbeidersbeweging de demonstratie al niet gebruikt door de partijen om de arbeiders stoom te laten afblazen en werkelijk opstandig arbeidersverzet te voorkomen? De machthebbers hebben een fijnere neus voor wat hen werkelijk bedreigt dan de idealisten van diverse pluimage.

Inderdaad, Marx onderzocht de ontwikkelingswetten van het kapitalisme en de maatschappij, zoals door de P.S.P. terecht wordt opgemerkt in "Hoe ziet de P.S.P. er uit?". Maar het is zo verdomd jammer dat de P.S.P. alleen maar wat losse opmerkingen over het marxisme naar voren kan brengen, maar van datzelfde marxisme totaal niets heeft begrepen. Want niets is minder waar dan dat Marx de strijd van de arbeiders afhankelijk stelde van de organisatie der arbeiders in politieke partijen of vakbonden, zoals in voornoemd geschrift wordt beweerd. Het zich organiseren in politieke partijen houdt een bepaald politiek bewustzijn in. Juist Marx kwam door zijn onderzoekingen tot de konklusie dat de arbeiders nooit strijden vanuit een bepaald idealistische of politiek bewustzijn, doch dat de strijd der arbeiders een belangenstrijd is. "De bevrijding der arbeiders kan slechts het werk der arbeiders zelve zijn" was zijn konklusie. Dat houdt dan in, dat niet de een of andere partij die bevrijding kan bewerkstelligen. En volgens Marx was het al helemaal niet waar dat voor die arbeidersstrijd een bepaald bewustzijn nodig is, dit in tegenstelling tot de P.S.P., die meent dat "een langdurig proces van bewustwording" nodig is. Marx daarentegen zag duidelijk dat het geen enkel verschil maakt hoe de arbeiders denken. Zijn konklusie was dan ook: "Het komt er niet op aan wat deze of gene proletariër of zelfs het hele proletariaat zich voorlopig als doel voorstelt, Waar het op aankomt is wat het proletariaat historisch gedwongen is te doen." Nu mag de P.S.P. natuurlijk heel andere opvattingen hebben dan Marx en ook is het niet verplicht om Marx te kennen, maar dan moet zij niet verkondigen dat de sociaaldemokratie steeds meer de weg van het marxisme heeft verlaten en net doen of zij het vaandel van het marxisme van de sociaaldemokratie heeft overgenomen. Want niets is minder waar.

Een wezenlijk verschil tussen de P.S.P. en andere "linkse" partijen vermogen wij dan ook niet te zien. De overeenkomsten zijn overduidelijk. De P.S.P. verwijt de P.v.d.A., dat zij streeft naar hervormingen binnen het raam van de bestaande maatschappij. Wij menen echter dat de sociaaldemokraten in hun achterhoofd toch wel het "socialisme" als uiteindelijk doel zien. Het is echter een dusdanige opvatting over het socialisme, dat die hervormingsarbeid er wonderwel bij past. En het socialistisch ideaal van de P.S.P. verschilt echt niet veel van dat der sociaaldemokratie. Dat is dan ook de reden, dat ook de P.S.P. in de praktijk aan hervormingsarbeid binnen het raam van het kapitalisme doet, zoals wij verderop nog zullen aantonen. Ook de P.S.P. ziet een socialistische maatschappij niet komen als gevolg van de dagelijkse strijd van de arbeidersklasse, doch meent dat de socialistische maatschappij pas tot stand kan komen wanneer maar genoeg mensen zich aansluiten bij de P.S.P. of op z'n minst haar opvattingen delen. Niets is echter minder waar. Niet de P.S.P.-ers zijn de strijders voor het socialisme, evenmin als welke andere idealisten ook. Ook wij van "Daad en Gedachte" niet. Strijders voor het socialisme zijn alleen *strijdende arbeiders*, zonder dat die arbeiders zich daar overigens van bewust zijn. Het gaat niet om mooie idealen, maar om macht. En de macht in de maatschappij ligt niet in het parlement of op de partijbureau's, maar in de bedrij-

ven. Het is een machtsstrijd om het bezit van de produktiemiddelen en die kan alleen maar worden gevoerd door hen die aan het produktieproces deelnemen. Natuurlijk, de P.S.P. praat over het "nationaliseren" van de bedrijven. Over het brengen van de bedrijven aan de gemeenschap. Dat echter is de hoogste wijsheid van alle "linkse" partijen en voorhoedegroepen. Met het nationaliseren wordt natuurlijk bedoeld: het onder het beheer van de staat brengen van de produktiemiddelen. Doch als de staat de bedrijven beheert is er nog totaal niets veranderd aan de positie van de arbeiders. Dan mogen zij alleen hun arbeidskracht aan de staat verkopen inplaats van aan de partikuliere ondernemer. De praktijk van de bolsjewistische landen heeft geleerd, dat daarmee het stelsel van de loonarbeid niet is verdwenen en dat we dan rustig van *staatskapitalisme* kunnen spreken. In dit opzicht is er dus ook geen enkel verschil tussen de P.S.P. en de andere "linkse" partijen. Allen streven naar het aan de staat brengen van de produktiemiddelen. Maar ook in andere opzichten is er weinig verschil. Niet alleen dat de P.S.P. meent - net als de P.v.d.A. - het socialisme te kunnen verwezenlijken middels parlementaire arbeid, ook is de P.S.P. *niet* tegen hervormingen binnen het raam der bestaande maatschappij, hoezeer zij de P.v.d.A. dat ook verwijt. Duidelijk zegt zij in "Hoe ziet de P.S.P. er uit?": "Vanzelfsprekend steunt ze echter wel alle korte termijnneisen die binnen het kapitalisme verbetering van de onderliggende klasse en groepen inhouden." Vallen die verbeteringen dan niet binnen het raam van het kapitalisme? Natuurlijk, zij voegt er aan toe: "Maar zij ijvert allereerst voor het uitvoeren van een anti-kapitalistisch beleid dat aanzetten bevat naar het socialisme". Maar wie moet dat "anti-kapitalistisch beleid" dan uitvoeren? Wie moet die aanzetten voor een "overgang naar het socialisme" geven? De regering, het parlement, zal de P.S.P. zeggen, want juist daarvoor zit de P.S.P. in het parlement. Maar wat *is* een regering, wat is het parlement? Waarop berust de macht van een regering? De P.S.P. zegt zelf in "Grepn uit het aktieprogramma": "In een kapitalistische maatschappij hebben de grote ondernemers verreweg de meeste zeggenschap over de ekonomie. Regeringen die nalaten aan de afschaffing van het kapitalisme mee te werken zijn - of ze dat willen of niet - van die ondernemers afhankelijk, doordat deze de ekonomie en daarmee de gehele maatschappij kunnen ontwrichten." Maar zouden die ondernemers dan *niet* de gehele maatschappij kunnen ontwrichten wanneer de regering zou proberen het kapitalisme af te schaffen? De hele redenering van de P.S.P. is het toppunt van naiviteit. Een regering zelve heeft immers geen enkele macht. Een minister of staatssekretaris kan wel een grote bek opzetten, maar meer ook niet. De P.S.P. is er niet van doordrongen dat een regering niets anders is dan - zoals Marx het noemde - "een komité ter behartiging van de belangen der bourgeoisie". En dat woord "bourgeoisie" mag dan vervangen worden door het woord "machthebbers" of "bezitters der produktiemiddelen". Een regering werkt alleen maar voor wat men noemt "het algemeen belang" en dat "algemeen belang" is niets anders dan het belang van de bestaande maatschappelijke orde. Ook de macht van een Hitler zou niets hebben betekend wanneer hij niet had gesteund op de heren van de grote industrie. Ook hier zou nog veel meer over te zeggen zijn, maar enige beperking is noodzakelijk.

Meedoen aan de regering, meedoen aan de parlementaire democratie, betekent collaboratie met het kapitalisme. Ook de P.S.P. ontkomt daaraan niet. Ook voor haar geldt in het parlement steeds het kiezen uit twee kwarden. Heeft zij te kiezen tussen een gewoon atoombommetje en een neutronen-

bom, dan zal zij voor het eerste kiezen. Wij horen het hoongelach al, want voor de P.S.P.-ers is dat natuurlijk ondenkbaar. Zijn zij niet de felste tegenstanders van de atoombom? Maar we zullen die opmerking met bewijzen staven. Dan wel niet met die verschillende bommen, want voor die keus heeft de P.S.P. nog niet gestaan, maar wel op het gebied van het militaire apparaat. De P.S.P. is tegen het geweld, van welke kant dan ook. Zij is daarom ook tegen het militarisme. Maar het wonderlijke is, dat zij tegen de afschaffing van de dienstplicht is. Hier komt voor de P.S.P. het kiezen uit twee kwaden. Op pagina 18 van "Grepes uit het aktieprogramma" lezen wij: "Dat houdt niet in dat de P.S.P. op dit moment de dienstplicht wil afschaffen, want een vrijwilligers- en beroepsleger is nog veel gevaarlijker dan een leger van dienstplichtigen." Wat opportunistische betreft heeft de P.S.P. alles van de sociaaldemokratie - waaruit zij is voortgekomen - meegekregen. Trouwens wat verbeteringen binnen het raam van het kapitalisme betreft liegt het hoofdstukje "Justitie en politie" uit "Grepes uit het aktieprogramma" er ook niet om. Wat voor aanbevelingen daar al niet worden gedaan. Een stuk hervormingsarbeid binnen het raam van het kapitalisme van jewelste. De P.S.P. wil blijkbaar justitie en politie een aangenamer gezicht geven. Daar is natuurlijk geen enkel bezwaar tegen. Maar wat dat met "socialistische strijd" te maken heeft ontgaat ons ten enenmale. Want ook de P.S.P. moet toch begrijpen, dat met de verwezenlijking van de door haar gedane aanbevelingen (of wensen of eisen, of hoe men het ook noemen wil) ten opzichte van het justitiële apparaat in wezen dat apparaat niet verandert. Ook dan zal het nog evenzeer een apparaat zijn, dat deel uitmaakt en ten dienste staat van de huidige burgerlijke maatschappelijke orde.

Wij zouden nog wel een tijdje door kunnen gaan, maar de ruimte laat dat niet toe. Daarom alleen nog wat losse opmerkingen.

In één van de geschriften van de P.S.P. is te lezen: "Wie geen feminist is is geen revolutionair". Wat bedoelt zij daar eigenlijk mee te zeggen? Natuurlijk niet, dat elke feminist een revolutionair is, want het is maar al te goed bekend, dat vele feministen zo burgerlijk als wat zijn. Waarschijnlijk bedoelt de P.S.P., dat iemand die revolutionair is ook feminist moet zijn. Wij zien echter het verband niet tussen feminisme en revolutionair zijn. Revolutionair is alleen iemand die daadwerkelijk deelneemt aan revolutionaire strijd. En revolutionaire strijd speelt zich niet af op de bureau's of in de geschriften van diverse zich revolutionair noemde partijen of groepen. Die speelt zich alleen af op straat of in de bedrijven. Daarom zien wij de Hennigdorfer vrouwen, die in juni '53 met hun mannen meetrokken naar de Leipzigerstrasse om daar het aftreden van de regering-Ulbricht te eisen en mee te strijden tegen de Volkspolizei en de Russische tanks, wél als revolutionairen, ook al hadden ze dan wellicht nog nooit van feminisme gehoord. De mensen van de P.S.P., de feministen, wij van "Daad en Gedachte", Troelstra, Lenin, Domela Nieuwenhuis en noem maar op, zijn en waren géén revolutionairen. Ook Marx was géén revolutionair. Hoogstens kan men hem een theoretikus van de revolutie noemen. Maar de omwenteling voltrekt zich niet vanwege revolutionaire theorieën, zoals ook de P.S.P. blijkbaar denkt, maar omgekeerd: uit de revolutionaire praktijk ontstaat een theorie over de revolutie. Het doet dan ook lachwekkend aan, wanneer de P.S.P. in "De belangrijkste beginselen van de Pacifistisch Socialistische Partij" in de laatste stelling verklaart: "De revolutie die de Pacifistisch Socialistische Partij voorstaat, zal door haar niet met geweld verwezenlijkt worden". Het is dus niet waar dat de arbeidersklasse

de revolutie door kan voeren. Het is de P.S.P. die de revolutie zal verwezenlijken. Hoe? Die vraag laat zij onbeantwoord. Maar waarschijnlijk door haar parlementaire arbeid, door het steeds kiezen uit twee kwaden, door het ijveren voor een aangenamer justitieel apparaat en door het willen handhaven van de dienstplicht. Sarkasme? Inderdaad, maar vraagt deze partij daar niet om?

De P.S.P. is een partij als alle andere "linkse" partijen en streeft al evenzeer naar macht als welke partij dan ook. Vandaar dat zij probeert de gunst van het kiezersvee te verwerven. Vandaar ook dat het aantrekken van volgelingen voor haar zeer belangrijk is. Dat is ook de reden dat notoire voormalige bolsjewiki als bijvoorbeeld Ger Harmsen en Henk Gortzak onderdak bij haar konden vinden. De P.S.P. vond het niet belangrijk, dat Ger Harmsen in "Buiten de perken" van 23 mei 1964 er prat op ging deel te hebben genomen aan de verdediging van Felix Meritis, het partijgebouw van de C.P.N., tijdens de Hongaarse revolutie in 1956, en dat diezelfde Ger Harmsen geen woord van mededogen had voor de door de bolsjewistische tanks vermorzelde Hongaarse arbeiders. Ook Henk Gortzak had voor de P.S.P. nog gewicht genoeg om een rol te spelen in die partij, ondanks het feit, dat diezelfde Gortzak eens op een vergadering in de Raamstraat te Amsterdam - waar wij zelf aanwezig waren - verklaarde, dat hij zich dertig jaar lang door Stalin bij de neus had laten nemen. Ondanks het feit dus dat hij dertig jaar lang de misdaden van het bolsjewisme had goedgepraat en bejubeld, werd hij door de P.S.P. met open armen ontvangen.

Het behoeft verder geen betoog, dat wij van "Daad en Gedachte" geen enkele verwantschap voelen met welke partij dan ook, dus ook niet met de Pacifistisch Socialistische Partij, hoezeer we ook van haar goede bedoelingen overtuigd zijn. Maar ja, voor goede bedoelingen koop je nu eenmaal weinig.

=====

VERANTWOORDING VAN DE VOOR "DAAD EN GEDACHTE"

BINNENGEKOMEN GELDELIJKE BIJDRAGEN

(2e kwartaal 1978)

C.J.B. te A. f 31,50; H.v.D. te U. f 25.-; H.P.E. te U. f 30.-; H.L. te Z. f 15.-; A.v.d.M. te N. f 75.-; A.C.N. te D. f 10.-; M.N. te D.H. f 32,50; G.A. de P. te B. f 50,-; G.S. te N. f 25.-; J.S. te E. f 15.-; F.L.V. te L. f 50.-; J.M.C. de W. te D. f 50.-. Totaal f 409.-.

=====